

Raamatusoovitus

Joonistatud ruum. Tõid Eesti Arhitektuurimuuseumi kogust

Muuseumi südameks on tema kogud. Arhitektuurimuuseumi kollektsiooni üks väärtuslikemaid osi on arhitektuursed joonised: abstraktsed kavandid, detailideni viimistletud vaated ja suurejoonelised linnaruumilised lahendused, mille autor on paberile pannud oma käega. See on muuseumi n-ö kullafond, millest mitmed tööd on vaataja ees esmakordselt, teised aga leidnud juba laia tunnustust oma kunstilise väljendusrikkuse poolest. Raamatus ära toodud ligikaudu 150 joonist annavad pildi arhitektide visuaalse mõtte ajaloost alates 20. sajandi algusest kuni 1990. aastateni, praeguse digitaalajastu alguseni. Need on joonistatud ruumid, milles on esikohal arhitektide isikupära, aga ka ajastuomane kujutamiseviis ning soov arhitektuur publikule lähemale tuua. Lisaks albumile koos jooniste täpsete kirjelduste ja taustalooga leiab raamatust ülevaate nii arhitektuurimuuseumi kui ka arhitektuurijooniste ajaloost ning nende rollist tänapäeval. Mahuka väljaande eesmärk on tutvustada muuseumi kogu ning tõsta teadlikkust arhitektuurijooniste väärtuslikkusest, tänades ühtlasi kõiki annetajaid, tänu kellele on raamatus lahti rulluv arhitektuuriajalugu visuaalselt palju rikkam.

Koostajad: Sandra Mälk, Mait Väljas,
Anne Lass, Triin Ojari
Kujundaja: Kristo Kooskora
Väljaandja: Eesti Arhitektuurimuuseum, 2018
Raamat on eesti ja inglise keeles
Hind Arhitektuurimuuseumi raamatupoes 25 €

Foto Arne Maasik, Eesti Arhitektuurimuuseum

Avatud Majad nr. 45

Nõmme pühakojad

15.12.2018

Grupijuht Riin Alatalu, muinsuskaitaja

NB! Kõigile registreerunud osalejatele nime alusel ühekordne tasuta sissepääs Eesti Arhitektuurimuuseumi!

www.arhitektuurimuuseum.ee

EESTI ARHITEKTUURIMUUSEUM
MUSEUM OF ESTONIAN ARCHITECTURE

Nõmme pühakojad

Tallinnas Nõmme aedlinnas on kümne erineva konfessiooni pühakojad, neile lisaks kalmistute kabelid. Nii nagu Nõmme tervikuna, on ka mitmed pühakojad seotud von Glehnide suguvõsaga, mille liikmed kinkisid 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses maad kolmele kogudusele: luteri-, apostliku õigeusu ja baptistkogudusele. Lisaks on Nõmmel ka vennastekogudus, metodistid, evangelistid ja Jehoova tunnistajad. Jõulueelsel ekskursioonil teeme tutvust viie Nõmme pühakojaga.

Nõmme Saksa Lunastaja koguduse palvel

Arhitekt Robert Natuse Nõmme Saksa Kiriklisele Ühingule projekteeritud lihtne, samas pidulik palvel õnnistati sisse 1932. aastal. Pärast sakslaste lahkumist anti kirik 1940. aastal esmalt kasutada Paldiski luteri kogudusele. Okupatsiooni aastatel kirik rüüstati ja sealsed varad tassiti laiali. Hoonet kasutas laona Nõmme Tööstuskombinaat. 1949. aastal anti hoone ENSV Kunstnike Liidule ühisateljee loomiseks, kuid projektist ei saanud asja ning nii anti hoone 30. keskkoolile õppetöökodadeks. Aastatel 1957–1958 ehitati hoone kapitaalselt ümber: saali maht muudeti kahekoruseliseks uue raudbetoonist vahelae abil, samuti muudeti akende kuju. Esimesele korrusele sisustati metalli- ja teisele puidutöökoda. Kiriku kõrval olevasse pastoraadi hoonesse tehti kolm korterit. Taasiseseisvumise järel tagastati kirik Saksamaal jätkuvalt edasi tegutsenud kiriku seltsile, kes loovutas selle 2003. aastal Nõmme Rahukogudusele tingimusel, et kirik taastatakse. Tööd kirikuhoone taastamiseks algasid 2005. aastal arhitekt Fredi Armand Tompsi projekti alusel. Kirikule kavandati uus altar ja kantsel ning Saksamaalt organiseeriti orel ja pingistik. 2008. aastal

avati värskelt renoveeritud kirikus ka mälestusplaat Eesti Vabadussõjas langedud baltisakslastest Balti rügemendi vabatahtlikele võitlejatele.

Nõmme Rahu kirik

1901. aastal rajas Nikolai von Glehn praegusele Nõmme Rahu kiriku krundile töökoja. Kolm aastat hiljem andis von Glehn pankrotistunud valukoja hoone aga vennastekogudusele palvetundide pidamiseks. 1913. aastal kinkis Manfred von Glehn palvela koos maaga kirikule, seejärel hakati kirikuhoonet ka korrastama. Kirikutorn valmis 1918. aastal ja järgmisel aastal paigaldati tornikellad. 1924. aastal nimetati kirik "Rahu kirikuks" ja pühitseti Tartu rahulepingu mälestuskirikuks. 1931. aastal ehitati Nõmme linnaarhitekti Friedrich Wendachi juhtimisel kirik ümber: valmis uus kumer lagi, orelikoor ja kaguküljel juurdeehitusena leerisaal, vahetati põrand, pappkatus asendati plekk-katusega, lammutati vana koor, koguduse tuba ja kirikus sees olnud käärkamber. 1990. aastal toodi kirikusse Võnnu vennastekoguduse palvemajast 1844. aastal Tartu meistri Ernst Kessleri valmistatud orel, kiriku varasem Terkmanni orel on rōdul.

Nõmme baptisti palvemaja

Nõmme baptistide ajalugu on tihedalt seotud Nõmme asutajate, parun Nikolai von Glehni ja tema poja Manfred von Glehniga. Manfred kasvas enda sõnul üles ilma Jumala tundmise ja jumalakartuseta, aga teda vaevas sageli küsimus: «Mis saab minust, kui ma suren?» Nõmme baptistkoguduse sünnipäevaks peetakse 7. oktoobrit 1893, kui Woldemar von Uexküll ristas Manfred von Glehni, kellest sai ka koguduse esimene pastor (1896–1914). Kuni 1919. aastani tunti Nõmme baptistkogudust Jälgimäe koguduse nime all.

1931. aastal ehitasid baptistid oma tänini tegutseva palvela, projekti koostas ehitusinsener Johannes Märts. Taasiseseisvumise ajal tõusis koguduse liikmete arv üle 200, osa neist on siiani aktiivsed kirikutöö tegijad. Kiriku kõrvalhoone valmis 1994. aastal ja on sellest ajast peale aktiivses kasutuses. 2000. aastal oli kiriku suure saali kapitaalremont, kiriku aknad said klaasikunstnik Dolores Hoffmanni valmistatud vitraažid. 2002. aastal sai maja uue välisilme ja 2008. aastal tehti linnaosa toetuse abil uus avatud õueplaneering.

Nõmme Ristija Johannese kirik

Kirik on ehitatud von Glehni perekonna poolt kogudusele kingitud krundile aastatel 1922–1923 arhitekt Aleksandr Wladovsky projekti järgi. Sõrestikkonstruktsioonis puitkiriku omapära seisneb roketes juugendstiilile viitavates vormivõtetes ja odavas ehitusviisis. Kirik ehitati annetustest ja heategevusüritustest saadud raha eest ning ei saanudki rahanappuse tõttu kavandatud ulatuses valmis – freskode ja vitraažakende jaoks tollal raha ei jätkunud. Kiriku templiosa (nelitise) kohal on kõrge sibulkuppel, väiksemad tornid on polügonaalsel apsiidil ja eeskojal. Kiriku pühitseti 1923. aastal Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Aleksander (Paulus). Aastatel 1960–1990 teenis kirikus preestrina praegune Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kiriku Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Kornelius. Kirik on praegugi Moskva Patriarhaadi koguduse kasutada. Nõukogude ajal süüdati kirik kahel korral: 1970. ja a 1972. aastal. Aastatel 2003–2004 restaureeriti kirik Tallinna Kirikurenessansi projekti raames, siis valmisid ka originaalprojektis ette nähtud freskod ning vitraažaknad. Vitraažid on loonud meister Andrei Lobanov.

Nõmme vennastekoguduse palvel

Eesti Evangeelne Vennastekogudus (lühend EEVK) on Eesti vennastekogudusliikumist ehk hernhuutlust korraldav ja juhtiv organisatsioon. Harku tänaval asuv palvela valmis 1931. aastal. Väliselt elamut meenuvava pühakoja tegelikust funktsioonist annab märku vaid eeskoja viilul seisev rist. Ajaloolase Egle Tamme sõnul peegeldab see vennaste tagasihoidlikkust, aga ka iseteadlikkust – sooviti erineda kirikutest nii sisu kui ka vormi poolest.

Tekst Riin Alatalu
Toimetanud Carl-Dag Lige

Tekstide koostamisel on kasutatud arhitektuuriajaloolase Egle Tamme uurimusi Eesti 1920.–30. aastate sakraalarhitektuurist.